

Huvudmannen för
Friskolan Vintergatan ek förening
Kolsvedjavägen 8
827 30 Ljusdal

2006-03-17
1 (2)
Dnr 54-2005:2242

Genomförd inspektion av utbildningen vid den fristående grundskolan Friskolan Vintergatan i Ljusdal

Bakgrund

Skolverket har till uppgift att utöva tillsyn över och granska kvaliteten i utbildningen i fristående grundskolor. Inspektionen skall ytterst klargöra om huvudmannens verksamhet vid skolan uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående grundskola och ha rätt till bidrag från elevernas hemkommuner.

Skolverket har genomfört inspektion vid den fristående grundskolan Friskolan Vintergatan i Ljusdal. Av bilagd rapport framgår hur inspektionen genomförts samt vilka bedömningar som gjorts av Skolverket.

Skolverkets bedömning och beslut med anledning av inspektionen

Skolverket bedömer att verksamheten vid Friskolan Vintergatan i Ljusdal, med undantag av nedanstående kritikområde, övergripande ligger väl i linje med de nationella bestämmelserna och målen för grundskolan.

Inspektionen visar dock på vissa områden som behöver utvecklas (förbättringsområden) samt en brist i verksamheten i förhållande till författningarna (kritikområde). Dessa redovisas nedan.

Förbättringsområden

Skolverket har i den bilagda rapporten uppmärksammat huvudmannen på följande områden där skolan behöver utveckla sin verksamhet:

- handledarsamtal vid skolan måste anordnas och fungera för samtliga berörda elever i samband med s.k. hemstudiedagar,
- skolans handlingsplan mot kränkningar bör uppmärksamma även andra former av kränkande behandling än mobbning bland elever samt även behandla kränkande behandling mellan vuxen och elev,
- skolan bör påskynda och fortsätta det påbörjade arbetet med kvalitetsfrågor och utveckla kvalitetsredovisningen så att den bättre motsvarar författningarnas krav.

2006-03-17

2 (2)

Dnr 54-2005:2242

Kritikområde

Av bilagda rapport framgår att det även finns en brist i verksamheten i förhållande till författningarna:

- andelen lärare med utbildning avsedd för undervisning de i huvudsak skall bedriva måste öka och den som inte uppfyller kraven får i normalfallet endast anställas som lärare för högst ett år i sänder (9 kap. 2 § och 16 b § skollagen).

Uppföljning

Senast den 21 juni 2006 skall huvudmannen redovisa till Skolverket vilka åtgärder som vidtagits inom kritikområdet samt för förbättringsområdet som avser handledarsamtalen vid skolan.

På Skolverkets vägnar

Monica Gillenius
T f Enhetschef

Anette Älmdalen
Undervisningsråd

I beslutet har även chefsjuristen Ingegärd Hilborn och undervisningsrådet Inger Tinglev deltagit.

Bilaga

Rapport med bilaga

Kopia till

Ljusdals kommun
Enligt fastställd sändlista

Inspektion av utbildningen vid den fristående grundskolan Friskolan Vintergatan i Ljusdal

1 Inspektionens syfte och genomförande

Utbildningen vid fristående grundskolor står enligt 9 kap. 11 § skollagen under tillsyn av Statens skolverk. Skolverket skall också enligt sin instruktion granska kvaliteten i skolväsendet. Med anledning av detta har inspektion genomförts vid Friskolan Vintergatan i Ljusdal.

Detta är Skolverkets första inspektion av skolan sedan den startade sin verksamhet höstterminen 2002. Inspektionen har bestått av dokumentstudier samt besök vid skolan den 19 och 20 oktober 2005 och har utförts av undervisningsråden Anette Älmdalen och Inger Tinglev. Besöket har föregåtts av kontakter och samtal med skolans rektor för planering och informationsutbyte. Vid besöket fördes samtal med företrädare för skolans huvudman, rektorn, lärare, skolsköterskan, elever och föräldrar. Dessutom granskades lokaler, utrustning och läromedel och besök i verksamheten genomfördes.

Skolverket har i samband med inspektionen haft kontakt med Ljusdals kommun angående kommunens rätt till insyn i skolans verksamhet. Kommunen har inte utnyttjat sin rätt till insyn.

Inspektionen har inriktats på att kontrollera om skolans utbildning uppfyller kraven för godkännande och rätt till bidrag enligt 9 kap. skollagen, 1 a kap. förordningen (1996:1206) om fristående skolor samt de övriga författningar som återges i bilaga. Inspektionens uppgift är att klargöra om och hur väl en verksamhet fungerar i förhållande till författningarna.

Alla faktauppgifter i rapporten är, förutom då annat anges, hämtade ur den dokumentation som skolan har lämnat till Skolverket eller den information som lämnats av ledningen för skolan. Huvudmannen för Friskolan Vintergatan har givits möjlighet att lämna synpunkter på rapportens faktadel.

2 Allmänna förutsättningar för verksamheten

2.1 Skola

Skolverket godkände Friskolan Vintergatan som en fristående grundskola för årskurserna 7 – 9 genom beslut den 23 januari 2002 (dnr 2000:3800). Enligt godkännandet har skolan rätt till bidrag från elevernas hemkommuner och får anordna prövning och utfärda betyg för skolans egna elever enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet.

I huvudmannens ansökan till Skolverket om godkännande framkom bl.a. att skolans pedagogiska grundsyn står för ett tematiskt och ämnesintegrerat arbetssätt. Vidare beskrivs s.k. hemmaveckor, då eleverna skulle ”få möjlighet att arbeta där de finner det lämpligast, ensamma eller i studiegrupp. Det kan vara i hemmet, på biblioteket eller på studiecentrat. Utgångspunkten med egenstudier är att respektera elevernas rätt att få ha kontrollen över sin egen studietid och att denna används effektivt.”

Friskolan Vintergatan startade läsåret 2002/03 och omfattar årskurserna 7 – 9. Skolans elever är huvudsakligen folkbokförda i Ljusdals kommun men några få elever kommer från en närliggande kommun.

2.2 Huvudmannens rättskapacitet

Huvudman för skolan är Friskolan Vintergatan ekonomisk förening med säte i Ljusdal. Huvudmannens organisationsnummer är 769606-5718. Av huvudmannens registreringsbevis framgår att föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intresse genom att bedriva en fristående skola med undervisning för grundskolans elever i årskurserna 7, 8 och 9. Medlemmarna deltar i verksamheten genom eget arbete.

2.3 Stabilitet

Ekonomi

Skolverket har tagit del av årsredovisningen för Friskolan Vintergatan för räkenskapsåret den 1 juli 2003 – den 30 juni 2004. Enligt resultaträkningen gjordes en vinst. Årsredovisningen och räkenskaperna har granskats och godkänts av en godkänd revisor. Upprättande av årsredovisning för räkenskapsåret 2004/05 pågår och enligt huvudmannen pekar även denna på ett positivt resultat.

Friskolan Vintergatan har redovisat en balanserad budget för verksamhetsåret 2005/06.

Elevantal

Skolan hade vid Skolverkets besök 101 elever (varav 49 flickor och 52 pojkar) fördelade enligt följande:

Årskurs	7	8	9	Totalt
Antal elever	34	32	35	101

Skolan är fullt utbyggd enligt den ursprungliga planeringen. Enligt redovisad elevprognos står drygt 300 elever i kö till skolan för start kommande skolår och ett antal läsår framåt.

Sedan skolans start har elevomsättningen varit låg. När någon elev slutat har skolan kunnat erbjuda den lediga utbildningsplatsen till en köande elev, vilket har inneburit att skolan aldrig har haft tomma utbildningsplatser under någon längre tid. Skolan

har också blivit allt tydligare i sin information om skolans arbetssätt för att undvika de felval som kan ske.

2.4 Principer för intagning

Vid ansökan om godkännande av skolan uppgavs att skolan skall vara öppen för alla, en princip som också tillämpas. Vid fler sökande än platser tillämpar skolan i första hand anmälningsdatum och därefter syskonförtur som urvalsprincip. För elever från andra kommuner gäller samma principer som för elever från Ljusdals kommun.

2.5 Skolhälsovård

Skolhälsovården omfattar hälsokontroller, vaccinationer och enkla sjukvårdsinsatser. Skolsköterskan finns på skolan en dag i veckan och skolläkaren kommer till skolan ett par gånger per år. Skolan upphandlar tjänster av skolsköterska och skolläkare från kommunens centrala organisation för elevhälsa.

En gång per vecka träffas skolsköterskan och rektorn för en avstämning kring aktuella elevärenden. Skolsköterskan medverkar vid behov även vid elevvårdsärenden.

2.6 Registerkontroll

Inför anställning av personal vid skolan begär skolan in utdrag ur Rikspolisstyrelsens belastningsregister.

2.7 Avgiftsfri utbildning

Skolan tar inte ut avgifter för undervisning, material eller skolmåltider.

Skolans elever deltar i ett par obligatoriska resor/internatvistelser varje läsår. Resorna inklusive samtliga måltider och logi bekostas av skolan. Inga kostnader förekommer för eleverna.

Vid tidpunkten för Skolverkets besök tog skolan ut en avgift i samband med att elever ställdes i kö till skolan. Huvudmannen och rektorn för skolan har uppmärksamats på att en skola inte får ta ut avgifter i samband med ansökan om plats, och med omedelbar verkan tagit bort avgiften. Vidtagna åtgärder har redovisats till Skolverket.

2.8 Bedömning

Huvudmannen har i skrivelse den 7 november 2005 redovisat att den köavgift som skolan har tagit ut är avskaffad. Skolverket bedömer att huvudmannen vidtagit sådana åtgärder att skolan uppfyller skollagens krav i detta avseende.

Skolverket bedömer därmed att Friskolan Vintergatan uppfyller de allmänna förutsättningar som krävs för verksamheten.

3 Kunskaper och färdigheter

3.1 Skolans organisation och ledning

Huvudman för skolan är Friskolan Vintergatan ekonomisk förening och dess tre styrelseledamöter deltar också genom eget arbete i den dagliga verksamheten vid skolan.

Rektorn ansvarar inför huvudmannen för skolans verksamhet. Rektorn har arbetat vid skolan sedan den startade hösten 2002. Han har lärarexamen för undervisning i årskurserna 4 – 9 i de samhällsorienterande ämnena och undervisar motsvarande ca 60 procents tjänstgöring, därutöver utövas rektorsskapet.

Rektorn vid Vintergatan beskriver sitt ansvar som pedagogiskt övergripande. Han har det yttersta ansvaret för att skolan strävar mot de nationella målen och följer skolförfattningarna. Rektorn utövar sitt pedagogiska ledarskap genom att vara involverad i den dagliga verksamheten och i de sammanhang där undervisningen planeras, vilket också bekräftas av föräldrar, lärare och elever.

Beslutsvägarna inom skolan upplevs som korta och skolans lärare är ett nära samverkande team som strävar efter samsyn och en gemensam målbild för verksamheten. Skolans personal har en regelbunden planerings- och mötestid varje onsdag eftermiddag.

Skolans elever är indelade i tre åldershomogena klasser, årskurs 7 – 9. Klasserna har vardera drygt 30 elever med två s.k. handledare. Handledarens huvuduppgift är att handleda eleven i planering, utförande och utvärdering av sina studier samt genomföra utvecklingssamtal och hålla kontakt med hemmen.

3.2 Lärarkompetens

Vid tidpunkten för Skolverkets besök fanns enligt skolans dokumentation tolv lärare (exklusive tjänstlediga) anställda för undervisning, motsvarande 9,45 heltidstjänster. Skolan har utbildade lärare för den undervisning de bedriver i svenska, engelska och SO. En lärare distansstuderar vid lärarhögskolan i Gävle och avser att under hösten 2005 slutföra sin lärarutbildning.

Vid skolan arbetar för övrigt lärare som har ämneskompetens och pedagogisk erfarenhet men saknar lärarutbildning. Det finns ingen lärare på Vintergatan som har lärarutbildning i matematik, NO, musik, de moderna språken franska och spanska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, bild eller slöjd.

Rektorn menar att visserligen är andelen behöriga lärare viktig bl.a. för att säkerställa kvaliteten i den pedagogiska planeringen och vid skolans betygssättningsprocess men han menar att det ändå är viktigast att de som arbetar på skolan brinner för skolans arbetsform och vill ha ett nära samarbete med elever och kollegor. Rektorn har vid något enstaka tillfälle avböjt att anställa en sökande med lärarbehörighet till förmån för en sökande utan lärarutbildning som bedömdes tillföra mer för skolans undervisning.

I en skrivelse till Skolverket från huvudmannen inför skolans start upp gav huvudmannen att fullt utbyggd skulle skolan ha en specialpedagog tillgänglig på skolan för att hjälpa elever som hamnar i sådana svårigheter att inte den ordinarie undervisningen räcker. Vid Skolverkets inspektion fanns ingen lärare vid skolan med specialpedagogisk kompetens, vilket personalen uttryckte ett visst behov av för handledning och rådgivning.

Det finns en kompetensutvecklingsplan från januari 2004 upprättad för skolans personal. Enligt dokumentationen framgår att personalen har deltagit i ett visst utbud av utbildningar främst inriktade på ge en hög datorkompetens. Efter Skolverkets besök vid skolan har en kompletterande fortbildningsplan uppvisats för Skolverket. I den framgår att det för flera av lärarna planeras för studier på lärarhögskolan. Ingen närmare planering av fortbildningen framgår, exempelvis en tidplan för när studierna skall påbörjas eller avslutas.

3.3 Lokaler och utrustning

Skolans lokaler inryms i en före detta lägenhet i ett hyreshus. Lägenheten är till viss del ombyggd för att skapa en arbetsmiljö med lämplig storlek på klassrum och små arbetsrum. Undervisning i bild och slöjd, den s.k. verkstaden, är förlagd till den närliggande kommunala musikskolans lokaler. I den byggnaden har även rektorn och skolsköterskan sina mottagningar. Skolans matsal och tillagningskök ligger i en lokal i nära anslutning till de två övriga fastigheterna.

Undervisningen i de praktiska och laborativa delarna i de naturorienterade ämnena genomförs i ändamålsenliga lokaler i en kommunal skola, där också skolan hyr en idrottshall för undervisning i idrott och hälsa.

I skolans datoriserade informationssystem finns aktuell information till eleverna såsom planeringsunderlag, kunskapsmål, arbetsuppgifter och redovisningsnivåer. Även föräldrar har tillgång till informationssystemet. För att få tillgång till skolans informationssystem behöver eleverna tillgång till datorer. Sammanlagt finns det 25 datorer vid skolan att använda i undervisningen, samtliga med uppkoppling mot internet. Enligt de intervjuade eleverna råder viss brist på datorer vid tillfällen då efterfrågan är hög. Eleverna menar att det då blir långa väntetider för att få tillgång till en dator.

Skolan har ett bibliotek med bredvidläsningsböcker och referenslitteratur.

De elever som intervjuades ansåg att de har bra arbetsmaterial och läromedel som är utformade så att självständighet och vilja att gå vidare i studierna uppmuntras.

3.4 Undervisningens innehåll och arbetsformer

Skolan följer läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94. De nationellt fastställda kursplanerna för grundskolan och lokala konkretiseringar finns. Enligt skolans dokumentation arbetar skolan målrelaterat utan styrning av timplan.

Vintergatans pedagogiska modell utgår ifrån en individualiserad utbildning där undervisningstiden och ambitionsnivån anpassas till elevens förutsättningar. För ele-

ven innebär det ett successivt ansvarstagande och ökad självständighet i takt med stigande ålder och mognad. Eleven anpassar sitt lärande till de mål och betygskriterier (i årskurs 8 och 9) som eleven väljer. Som stöd har eleven sin handledare, en studieplan och en studiedagbok för planering, reflektion och utvärdering av sitt arbete.

Med stöd av sin handledare preciserar eleven sina individuella mål, utifrån de långsiktiga mål som eleven, föräldern och handledaren enats om i utvecklingssamtalet. De långsiktiga målen bryts ned under terminen i treveckorsplaneringar som eleven utgår ifrån i den individuella veckoplaneringen. Varje måndag morgon har klassen planeringstid, då varje elev upprättar sin veckoplanering med stöd av handledaren. För kontroll och uppföljning av elevernas måluppfyllelse utifrån planeringen anslås en "restlista" där det framgår vilka uppgifter som kvarstår för varje elev i treveckorsplaneringen.

Av skolans dokumentation framgår att handledaren skall träffa varje elev regelbundet i ett handledarsamtal för att stödja elevens måluppfyllelse och ta upp eventuella problem i skolsituationen. Skolan har inte lyckats genomföra handledarsamtalen systematiskt. I stället har handledarna haft individuella samtal vartefter eleverna har efterfrågat handledning. I en genomförd enkätundersökning våren 2005 framkommer att en övervägande del av eleverna är missnöjda med handledarsamtalen.

Enligt rektorn har ingen elev eller vårdnadshavare vid skolan önskemål om modersmålsundervisning. En elev har undervisning i svenska som andraspråk. Undervisningen är integrerad med övrig svenskundervisning. Som språkval erbjuder skolan franska och spanska.

Skolan tillämpar ett tematiskt arbetssätt och studierna organiseras runt inneveckor, reseveckor och internatveckor som fördelas över varje termin. Mellan dessa veckor arbetar eleverna självständigt i klassen med ämnesansvarig lärare. Vissa ämnen och moment studeras tematiskt medan andra, t.ex. matematik, språk samt idrott och hälsa studeras kontinuerligt. Målsättningen är att estetiska ämnen skall integreras med övrig undervisning för att eleverna hela tiden skall få möjlighet att konkretisera och visualisera sina kunskaper. Under en temaperiod genomförs årskursvisa reseveckor som utgår från pågående studier och kunskapsmål. Efter en resevecka följer buffertdagar då eleverna ges möjlighet att slutföra sina pågående arbetsuppgifter. Vid skolan förekommer också s.k. plusdagar en till två gånger per termin då eleverna ges möjlighet till fältstudier. Då ges möjlighet för elever i behov av stödundervisning att arbeta i mindre grupper vid skolan.

Vid skolan förekommer även s. k studieresor och en internatvecka. Studieresorna är inte knutna till de tematiska studierna utan kan exempelvis vara en språkresa till England. Internatveckan anordnas i årskurs 7 för att eleverna skall lära känna varandra och för att gruppen skall komma att fungera bra. Rektorn menar att varje elev i snitt genomför en resa per termin under sin tid på Vintergatan.

Vid Vintergatan är tisdagar (åk 7), onsdagar (åk 9) och torsdagar (åk 8) s.k. hemstudiedagar för de elever som avtalat om detta med sin handledare. Rutinerna har överenskommit med föräldrarna i samband med utvecklingssamtalet. Vid Skolver-

kets besök hade årskurs 7 ännu inte startat systematiskt med hemstudier, men alla hade fått göra en "testdag" för att känna sig för. Innan eleverna i årskurs 7 får påbörja hemstudier menar rektorn att de skall lära känna alla lärare och varandra i klassen. Vidare menar rektorn att det är viktigt att förstå skolans arbetsformer innan hemstudiedagar kan bli aktuellt.

Under hemstudiedagen skall eleverna "logga in" i skolans informationssystem eller ringa till skolan på morgonen för att meddela vad de skall arbeta med under dagen och vilken lunch som skall ätas. Skoldagen avslutas med att eleverna genom e-post eller telefon meddelar vad de har arbetat med och hur det har gått. Om den hemarbetande eleven behöver få kontakt med någon lärare under dagen används e-post eller telefon. Det är ingen lärare som har särskild beredskap för att besvara kontakten direkt men lärarna "tittar till" e-brevkorgen regelbundet under dessa dagar. Eleverna kan alltid nå lärarna på skolan via telefon. Lärarna har pågående undervisning i de klasser som är inne på skolan. De elever som inte arbetar hemma är i skolan under hemstudiedagen, då extra utrymme ges för undervisning i mindre grupp eller enskilt.

Av de elever som Skolverket talade med i årskurs 9 arbetade de flesta i hemmet en dag per vecka. Det framkom att de tyckte att det fungerade bra eftersom de fick bra instruktioner i förväg genom veckoplaneringen och "restlistan". Skälet till att många elever ville arbeta hemma var att de då hade tillgång till egen dator och att de fick bra arbetsro hemma.

Lärarna anser sig ha mycket god kännedom om alla elever, deras studiesituation, resultat och stödbehov. Eleverna som Skolverket talade med ansåg att de får bra hjälp av sina lärare och de vet var läraren finns till hands om de behöver hjälp. Det kan dock ta tid när eleven är ny på skolan att komma in i arbetssättet.

Enligt såväl elever som lärare varierar arbetsformerna i undervisningen vid skolan, vilket också kunde observeras vid Skolverkets besök. Där gavs exempel på såväl individuellt arbete som arbete i mindre och större grupper. Vidare förekom lärarledda genomgångar där undervisningen tog sin utgångspunkt i elevernas tankar och erfarenheter.

De intervjuade föräldrarna ansåg att skolans pedagogiska struktur och personalens engagemang ger eleverna förutsättningar att stimuleras på ett konstruktivt sätt. Vidare menade föräldrarna att eleven har ett nära samarbete med handledaren och att samtliga lärare har en mycket god personkännedom om varje elev. De intervjuade föräldrarna framhöll att det är lätt att nå skolans personal när behov finns.

3.5 Skolans resultat och betygssättning

Vintergatan har fått Skolverkets medgivande att utfärda betyg enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Vintergatan arbetar efter nationella betygskriterier i samtliga ämnen.

De nationella ämnesproven i år 9 genomförs. Skolan har redovisat sammanställningar över de senaste provresultaten.

Enligt Skolverkets statistik SIRIS, nådde 80,7 procent av alla Vintergatans elever i årskurs 9 målen i samtliga ämnen våren 2005. Riksnittet för elever i årskurs 9 som nådde målen 2005 var 75,5 procent och det kommunala snittet var 67,3 procent. Det genomsnittliga meritvärdet för samma grupp vid Vintergatan var 222. Det kommunala genomsnittet av meritvärdet 2005 var 196,1 procent.

Lärarna på skolan träffas regelbundet för att diskutera bl.a. bedömningsfrågor. Vid betygssättning är det rutin att lärarna träffas för att gemensamt diskutera varje elevs betyg i årskurs 8 och 9. Betygen sätts av den lärare som är ansvarig för och undervisar i ämnet. Skolan anordnar ”betygs-drop-in” en gång per termin då elever och föräldrar bjuds in för information och möjlighet till enskilda samtal ges.

Det framkommer vid intervjuerna med såväl rektorn som lärarna att eftersom det är första gången elever har fått slutbetyg på skolan behöver personalen diskutera och arbeta med likvärdig bedömning och betygssättning. Det förekommer inga nätverk eller gemensamma ämnesdagar mellan Vintergatan och andra skolor i kommunen för att utbyta erfarenheter och bidra till att undervisningen på skolorna blir likvärdig.

Berörda elever anser att de har god kontroll på vilka betygskriterier som gäller och hur man kunskapsmässigt kan påverka sitt betyg. Elevens kunskapsutveckling tas upp och följs upp vid utvecklingssamtalen, som hålls med elever och deras föräldrar två gånger per läsår. Vid utvecklingssamtalen belyses dels elevens sociala utveckling dels den kunskapsmässiga utvecklingen i förhållande till kursplanernas mål. Enligt elever och föräldrar är dessa samtal positiva för elevens utbildning och ger möjlighet för föräldrarna att ge sina barn ett gott stöd. Föräldrarna framhåller att de på olika sätt blir väl informerade om de kunskapsmål eleven har att uppnå och sträva efter.

3.6 Bedömning

Skolverket bedömer att verksamheten vid Friskolan Vintergatan övergripande är av god kvalitet och ger kunskaper och färdigheter som motsvarar det offentliga skolväsendets.

Skolverket vill emellertid lyfta fram ett område där verksamheten bör förbättras (förbättringsområde) och ett område där verksamheten måste förbättras (kritikområde).

Förbättringsområde

Skolan har ett generellt system och rutiner för så kallade hemstudiedagar där en elev kan avtala med sin handledare att maximalt en dag i veckan bedriva sina studier i hemmet.

De regler som gäller för motsvarande utbildning inom det offentliga skolväsendet är inte alltid tillämpliga för en fristående skola. I skollagen anges att skolan skall ge kunskaper och färdigheter som är likvärdiga med dem som den offentliga skolan skall förmedla och också leva upp till de allmänna mål och den värdegrund som gäller inom det offentliga skolväsendet.

För det offentliga skolväsendet gäller uttryckligen att eleverna är garanterade en viss undervisningstid då det skall ske ett arbete som planeras av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under lärarens ledning. Något utrymme för distansundervisning finns inte inom grundskolan annat än för enskilda elever under speciella omständigheter. Detta innebär inte att eleverna alltid måste vistas i samma lokal som sin lärare. Eleven kan också ha uppgifter som skall lösas enskilt eller tillsammans med andra elever och som kan genomföras även om eleven under viss tid finns på annan plats inom eller utom skolans lokaler.

Motsvarande bestämmelser finns dock inte för en fristående skola men eftersom en fristående skola skall ge eleverna en utbildning som är likvärdig med den som det offentliga skolväsendet skall ge, måste ovanstående ändå tas som utgångspunkt för en bedömning av en fristående skolas verksamhet.

Enligt föräldrabalken har föräldrarna ett tillsyns- och omsorgsansvar för sina barn. Utifrån gällande praxis övertas detta tillsynsansvar av under skoltid eftersom det råder skolplikt och föräldrarna därigenom är skyldiga att se till att barnen finns i skolan. Föräldrarna skall inte behöva vara oroliga för att något skall hända deras barn på grund av bristande tillsyn från skolans sida. Detta gäller oavsett om huvudmannen är en kommun eller en fristående huvudman.

Huvudmannen har som redovisats ovan ett tillsynsansvar för eleverna under skoltid och detta gäller även om eleven befinner sig på annan plats än i skolans lokaler, t.ex. för planerade studier i hemmet. Detta kan inte förändras genom en överenskommelse med vårdnadshavarna. Skolverket vill göra huvudmannen uppmärksam på detta förhållande och att det är av största vikt att huvudmannen är medveten om ansvarsfrågan och dess konsekvenser, och även klargör detta för föräldrar och elever.

En annan del i ansvarsfrågan utgör elevens och lärarens gemensamma planering. För att eleven skall kunna studera i hemmet med uppgifter som givits och följs upp av ansvariga lärare, bedömer Skolverket att handledarsamtalen vid skolan måste komma att fungera så att alla elever omfattas och inte endast de som påtalar behov av samtal. Av läroplanen, som skolan sagt sig följa, framkommer att läraren tillsammans med varje elev skall planera och utvärdera undervisningen.

Kritikområde

En viktig förutsättning för att en skola skall kunna ge eleverna kunskaper och färdigheter är att lärarna har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Friskolan Vintergatan har utbildade lärare i svenska, engelska och SO. Vid skolan arbetar för övrigt lärare som har ämneskompetens och pedagogisk erfarenhet men saknar lärarutbildning. Det finns ingen lärare på Vintergatan som har lärarutbildning i matematik, NO, musik, de moderna språken franska och spanska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, bild eller slöjd. Den samlade lärar-kompetensen vid skolan kan enligt Skolverket inte anses vara tillräcklig.

Upplysningsvis vill Skolverket poängtera att enligt skolförfattningarna är den som har svensk lärarexamen behörig att anställas som lärare och den som inte uppfyller kraven får i normalfallet anställas som lärare för högst ett år i sänder.

4 Allmänna mål och värdegrund

4.1 Skolans mål och värdegrund

Av skolans dokumentation framkommer att ömsesidig respekt är Vintergatans grundval och skolan vill arbeta i en miljö där respekt mellan elever, lärare, föräldrar, medmänniskor och miljö är en självklarhet. Vidare framgår att demokrati, jämställdhet och miljöhänsyn skall genomsyra skolans dagliga arbete.

Vid en genomförd enkätundersökning våren 2005 framkom att ca 75 procent av eleverna vid skolan tyckte att påståendet att Vintergatan bygger på ömsesidig respekt stämmer.

Enligt eleverna och lärarna diskuteras värderingsfrågor kontinuerligt både i klassrumssituationen och i samtal under övriga skoldagen. Vidare menar de att skolans arbetssätt och småskalighet ger god personkänedom för alla på skolan vilket ger en samhörighetskänsla.

4.2 Skolans arbete mot kränkande behandling och för jämställdhet

De elever som Skolverket samtalade med ansåg att klimatet mellan elever och lärare är positivt och konstruktivt och att vuxna reagerar direkt och kraftfullt vid tendenser till kränkningar. Eleverna kände sig trygga i skolan och respekterade av sina lärare.

Lärarna och föräldrarna framhöll att de terminsvis återkommande reseveckorna har en viktig funktion för det sociala samspelet. Under dessa veckor lär eleverna känna varandra på ett sätt som minskar riskerna för att en elev skall råka ut för kränkning. Skolsköterskan beskrev en verksamhet där det övervägande flertalet av eleverna mår bra och har en bra skolsituation.

Vintergatan har uppvisat en ”mobbingplan”. Skolans handlingsplan omfattar hur vuxna bör agera förebyggande och i händelse av mobbning men saknar ett bredare perspektiv på olika former av kränkningar och inte heller någon förberedelse för åtgärder i händelse av kränkning mellan vuxna och elever.

Skolans personal var medveten om anmälningskyldigheten enligt socialtjänstlagen (2001:453). Rutiner för att anmäla finns vid skolan och enligt skolsköterskan har också skolan gjort anmälningar.

4.3 Elevernas ansvar och inflytande

Eleverna på Vintergatan ges genom skolans arbetssätt ett stort mått av eget ansvar och egen planering. Vid Skolverkets inspektionsbesök gavs exempel på att eleverna är väl införstådda med mål och betygskriterier. I en enkätundersökning från våren 2005 framkommer dock att 28 procent av eleverna ser sina möjligheter att påverka undervisningen som små eller mycket små. Skolan har inte analyserat detta utfall.

Lärarna menar att de prioriterar elevinflytande och ständigt bevakar att eleverna får komma till tals. I enkätundersökning från våren 2005 uppgav 45 procent av eleverna att lärarna lyssnar på elevernas förslag.

Eleverna ges via klassråd och skolråd möjlighet att väcka frågor och diskussioner om skolsituationen. Skolans klassråd och skolråd sammanträder minst fem gånger per termin. I skolrådet ingår alla elever på Vintergatan.

4.4 Allsidighet och saklighet i undervisningen

Enligt Skolverket utgår undervisningen vid skolan från de nationella kursplanerna. Eleverna har tillgång till tidsenliga och allsidiga läromedel. Det finns tillgång till uppslagsverk och facklitteratur på skolan.

Enligt lärarna förs en kontinuerlig dialog i lärargruppen om allsidighet och saklighet i det dagliga undervisningsarbetet. Vidare menar lärarna att eleverna ofta diskuterar aktuella händelser.

4.5 Elever i behov av särskilt stöd

Alla elever som är i behov av någon form av stödinsats har, enligt rektorn, ett gällande åtgärdsprogram som utvärderas med regelbundenhet. Åtgärdsprogrammets främsta syfte är att de elever som behöver särskilt stöd verkligen får det.

Vid skolan finns en organiserad stödundervisning i svenska, matematik och engelska på de dagar då hemstudier gäller för årskursen. Elever får då möjlighet till individuellt stöd på skolan. Stödundervisningen ges i liten grupp och av ämnesansvarig lärare.

Vid Skolverkets inspektionsbesök fanns det omkring femton upprättade åtgärdsprogram. Andelen elever med någon form av anpassad studiegång var vid besöket ca sju procent.

4.6 Skolans kontakt med hem, samhälle och arbetsliv

Enligt intervjuade föräldrar fungerar kontakten mellan skola och hem mycket bra. Skolans småskalighet gör det möjligt att snabbt och smidigt komma i kontakt med skolans personal vid behov. Vidare menade föräldrarna att skolan varit öppen med de problem som har uppkommit i verksamheten under de första verksamhetsåren och föräldrarna har därmed blivit involverade i diskussioner om åtgärder och kvalitetsfrågor. Skolan har regelbundna föräldramöten och föräldraråd en till två gånger per termin.

Enligt skolans dokumentation strävar skolan mot ett nära samarbete med näringsliv, föreningsliv samt med samhället i stort. Som tidigare omnämnts genomför eleverna regelbundet temaresor och studiebesök vilket rektorn menar är ett led i att bedriva en utåtriktad och verklighetsanpassad arbete. Eleverna erbjuds även möjligheter till praktisk arbetslivsorientering (prao) på den lokala arbetsmarknaden.

4.7 Bedömning

Skolverket bedömer att Friskolan Vintergatan uppfyller författningarnas krav på att utbildningen skall motsvara de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet. Enligt Skolverkets bedömning erbjuds skolans elever goda möjligheter att ta ansvar för sin utbildning. Därtill har skolan utarbetat goda rutiner för kontakt mellan hem och skola.

Skolverket vill emellertid lyfta fram ett område där verksamheten bör förbättras (förbättringsområde).

Förbättringsområde

Skolan har en handlingsplan mot kränkningar där det beskrivs hur skolans personal skall agera förebyggande och i händelse av mobbning bland elever. Skolverket vill göra huvudmannen uppmärksam på att även andra former av kränkande behandling bör ingå i handlingsplanen. Vintergatans handlingsplan bör också omfatta förebyggande arbete och rutiner vid händelse av kränkningar mellan vuxna och elever.

5 Skolans kvalitetsarbete

5.1 Skolans arbete med kvalitetsfrågor

Enligt skolans kvalitetsredovisning har skolans arbete med kvalitetsfrågor inte blivit organiserat så som det var planerat. På grund av tidsbrist följdes inte den tidigare kvalitetsredovisningen upp och till följd av det har ingen aktuell arbetsplan framarbetats.

Skolan har genomfört en kvalitetsundersökning i form av enkäter bland elever och föräldrar. Svarsfrekvensen från föräldraenkäten blev så låg att inga säkra slutsatser har kunnat dras. Skolverket har tagit del av elevenkätens resultat.

Skolans strävan är att strukturera kvalitetsarbetet så att elevernas, föräldrarnas och lärarnas utvärderingar ligger till grund för skolans kvalitetsredovisning och att arbetsplanen revideras efter detta.

5.2 Skolans kvalitetsredovisning

Friskolan Vintergatan har uppvisat en kvalitetsredovisning avseende läsåret 2004/05.

Kvalitetsredovisningen är indelad i två delar som belyser dels skolans värdegrundsarbete dels elevernas kunskapsresultat. Värdegrundsarbetet är avgränsat till kränkande behandling och elevinflytandet. Ett antal frågor och elevsvar inom dessa områden redovisas, kommenteras och analyseras. Elevernas kunskapsresultat redovisas och analyseras i korthet.

Kvalitetsredovisningen är inte känd bland intervjuade föräldrar men eleverna har gått igenom resultaten och diskuterat utfallet.

5.3 Bedömning

Skolans arbete med kvalitetsfrågor har inte blivit organiserat så som det var planerat. På grund av tidsbrist har inte den tidigare kvalitetsredovisningen följts upp och till följd av det har ingen aktuell arbetsplan framarbetats.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall fristående skolor årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning innehållande en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta om målen inte har uppnåtts. Elevernas kunskapsmål och kunskapsresultat bör ha en framträdande roll i redovisningen.

Skolan har till viss del upprättat en kvalitetsredovisning som uppfyller förordningens krav men den behöver utvecklas. Huvudmannen har i samband med inspektionen uppmärksammat de krav som ställs på en kvalitetsredovisning samt observerat vikten av att de som berörs av den skall involveras. En sådan kvalitetsredovisning – där mål, analys av måluppfyllelse och åtgärder utgör delar i en kontinuerlig utvecklingsprocess – skapar, enligt Skolverket, förutsättningar för att synliggöra en skolas resultat vilket i sin tur bör leda till förbättringar.

Rättslig reglering

Utbildningen vid **fristående grundskolor** regleras i 9 kap. skollagen. I 2 § anges vad som krävs för godkännande:

”En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan (...) skall förmedla, skall godkännas, om

- 1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,*
- 2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,*
- 3. skolan står öppen för alla barn som enligt denna lag har rätt till utbildning inom motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet, med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,*
- 4. skolan har minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett lägre elevantal,*
- 5. (...)*
- 6. skolan för undervisningen använder lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och*
- 7. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor. En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.”*

Regeringen föreskriver sådana ytterligare villkor som omnämns i lagen ovan i förordningen (1996:1206) om fristående skolor.

Enligt 1 kap. 2 a § skollagen skall skolan på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Vidare finns en hänvisning till bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om skyldigheten att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd.

Enligt 9 kap. 7 § skollagen skall utbildningen vid fristående grundskolor vara avgiftsfri för de elever som bidragen avser.

Enligt 3 kap. 14 § skollagen skall huvudmannen för en fristående skola anmäla till hemkommun om en skolpliktig elev är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak.

Enligt 9 kap. 16 b § skollagen gäller bestämmelserna i 2 kap. 4 och 5 §§ skollagen om behörighet och anställningsvillkor även för fristående grundskolor och särskolor.

Enligt 14 kap. 7 a § skollagen skall skolan för elever i sådana fristående skolor som avses i 9 kap. erbjuda skolhälsovård som motsvarar den som ges inom motsvarande skolform inom det offentliga skolväsendet.

Huvudmannen skall iaktta sina skyldigheter enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

En fristående skola skall dessutom årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning enligt förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet.